

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Харківський національний університет ім. В.Н. Каразіна
Кафедра педагогіки

Нечепоренко Лідія Сергіївна

ПРО НАУКОВО-ДОСЛІДНИЦЬКУ РОБОТУ СТУДЕНТІВ

Методичні рекомендації

Харків: ХНУ

2011

Нечепоренко Л.С. Про науково-дослідницьку роботу студентів. Методичні рекомендації для студентів та аспірантів. – Харків: ХНУ. – 2011, – 20 с.

Рецензенти: **Бойко А.М.** – доктор педагогічних наук, професор, член-кор. АПН України, завідувач кафедрою педагогіки Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г. Короленка.

Міхільов О.Д. – доктор філологічних наук, професор, академік, завідувач кафедри зарубіжної літератури і класичної філології Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна, академік АН ВШ України.

Романовський О.Г. – доктор педагогічних наук, професор, член-кор. НАПН України, завідувач кафедрою педагогіки та психології управління соціальними системами, проректор Національного технічного університету «ХПІ».

В методичних рекомендаціях подана інформація про місце та значення науково-дослідницької та навчально-дослідницької роботи студентів у процесі вузівської підготовки. В матеріалі розкрито значення, зміст, методичні підходи до організації та проведення науково-педагогічних пошуків студентами та аспірантами – майбутніми педагогами. Подані поради щодо пошуку методів і розробки методики проведення науково-дослідної роботи в період навчальної роботи.

ВСТУП

Тривалий період у класичних університетах вимагалось організовувати навчально-дослідницьку й науково-дослідницьку роботу студентів у різних видах діяльності. Особливе значення така робота набуває під час навчання майбутнього педагога, викладача. Пояснюється це тим, що в майбутній навчально-виховній роботі вчителя і викладача постійно виникають ситуації, що вимагають цілеспрямованого спостереження за роботою учнів, студентів та аналізу результатів самостійної їх роботи, пошуку все нових і більш ефективних прийомів активізації пізнавальної діяльності, розв'язання нестандартних завдань з метою досягнення оптимальних результатів у навчальному, освітньому, виховному процесі. Розвиток у студентів творчих підходів та умінь до розв'язання навчальних завдань вимагає оволодіння науково-дослідницькими прийомами роботи з метою ефективного впливу на учнів. Дослідницькі підходи В.О. Сухомлинського та учителів-новаторів сприяли тому, що вони домагались високих результатів у своїй повсякденній роботі. А А.С. Макаренко завдяки своїм дослідницьким підходам до роботи з комунарами в трудовій колонії з понівеченими умовами післяреволюційного життя не тільки дітей, але й дорослих, створив сучасну прогресивну теорію і методику виховання дітей, підлітків, дорослих на засадах позитивних принципів взаємодії, організації життєдіяльності, виховання в групах.

Особливе значення навчально-дослідної й науково-дослідної роботи студентів педагогічних університетів полягає у тому, що професійною діяльністю учителя є така характерна його риса, як постійна необхідність індивідуально-особистісного пошуку розв'язання кожної окремої проблеми з погляду інтересів суспільства. Справа в тому, що навчально-виховна робота з дітьми, учнями, студентами вимагає постійно все нових і більш сучасних технологій, що формуються усією системою життя і діяльності людей. Уміння учителя користуватись науковими методами в своїй роботі допомагає йому збуджувати розумову діяльність учнів, пробуджувати думку й совість, як писали про це дослідники викладацької діяльності відомого історика В.О. Ключевського (5, с. 15).

Цікавим є той факт із педагогічної і науково-теоретичної спадщини попередників, що різні періоди соціально-історичного розвитку вимагають для свого обслуговування різних і все нових і нових підходів.

Колишній індивідуально-груповий підхід змінився колективним і провідним принципом його стала вимога навчання і виховання в колективі, для колективу, через колектив. Потім прийшла кабінетна система, педагогіка співробітництва.

Навчально-дослідна та науково-дослідна діяльність перебуває у тісному зв'язку та взаємодії. Визначення між ними різниці має чисто науково-теоретичний сенс: під час дослідження навчального процесу механізмів його організації, здійснення контролю результатів відбувається з метою визначення його ефективності та можливостей його вдосконалення. А науково-дослідні роботи мають характер спеціально організованих заходів з метою їх порівняльного аналізу та вибору більш ефективного способу, механізму впливу, умов поліпшення всієї системи чи заміни її новою. Результати обох видів дослідницької діяльності полягають у виділенні найбільш ефективного способу чи прийому організації його та впровадження у досвід навчально-виховної діяльності школи.

Що є запорукою успіху організації і проведення науково-дослідницької діяльності студентів? Можна назвати безліч умов, але вони будуть неповними без визначення мети. А до неодмінних засобів успіху підготовки й проведення такої роботи ми називаємо найголовніші. І такими є:

1. Визначення мети й завдань роботи. Для прикладу можна поставити такі, як:

- перевірити ефективність різних видів самостійної роботи: а) з книгою; б) з комп'ютером; в) з художніми образами;

- визначити рівень загальної навчальної культури учнів шляхом: контролю за збором навчального матеріалу (методика збирання); дотримання заходів техніки безпеки й порядку на робочому місці; уміння складати план роботи та ін.

2. Вибір методів і розробка методики кожного окремого дослідження. Найвища оцінка ставиться авторам, які впроваджують нові,

досі не відомі прийоми, засоби, технології. Такими в різні періоди розвитку педагогіки були: класно-урочна система, кабінетна система, програмоване навчання, педагогіка співробітництва, дистанційне навчання, тьюторна педагогіка, Болонська кредитно-модульна система, медіа-навчання та ін.

Існують безмежні можливості пошуку все нових і нових форм, методів, прийомів різних систем навчання, виховання.

Загальні вимоги до розробки методики дослідження

Основна вимога до навчання і виховання у сучасній школі була сформована ще класиками наукової і художньо-мистецької думки в ХІХ столітті. Найбільш переконливою є думка М.О. Добролюбова, яка прозвучала так, що основним завданням навчання і виховання є розв'язання завдань поставлених життям (3).

Виходячи з вимог основних періодів розвитку теорії і історії педагогіки, можна висунути такі вимоги до пошуку методів і методики дослідження навчально-освітнього й виховного процесу.

1. Визначення кон'юктури життя (пошук вимог і тенденцій щодо створення матеріальних і духовних благ сьогодні). Життя як система функціонування тісно пов'язаних між собою елементів: проблеми професійної орієнтації і вибір професії, вивчення споконвічних проблем адаптації та ознайомлення з провідними джерелами енергетики, визначення типу соціально-психологічних і міжособистісних стосунків і т.п.

2. Аналіз вікових та індивідуальних особливостей розвитку дітей, підлітків, дорослих та їх використання в процесі навчання.

3. Питання формування сім'ї як основної ланки життєдіяльності й морально-духовного затишку для кожної людини.

4. Проблеми успішної діяльності, можливості досягнення певного сімейного, морального, матеріального блага.

5. Краса, сила, здоров'я у житті кожної особистості.

6. Умови гармонійного розвитку дітей, підлітків, дорослих.

7. Нормативні «кризи» в розвитку особистості та педагогічні умови їх подолання.

8. Як запобігати небажаним кризам, що мають «віковий» характер?

9. Як бажання перемоги допомагає долати перешкоди?

10. Що таке програмне навчання?

11. Як розбудовується методика навчання з принципами злагоди, гармонії, єдності, бажань?

12. Як діє слово в процесі саморегуляції морально-психічного тону?

13. Навчально-виховний колектив як фактор формування культури міжособистісних відносин особи.

14. Формування культури міжособистісних стосунків.

15. Педагогіка співробітництва як сучасна технологія формування культури міжособистісних стосунків.

16. Вальдорфська педагогіка як технологія формування культури міжособистісних стосунків.

17. Онто-інвайронментальні технології навчання, виховання, освіти в системі формування культури міжособистісних відносин.

18. Формування міжособистісних доброзичливих відносин.

Вибір методів і визначення методики конкретного дослідження

Основний шлях до успішної роботи – це вибір шляхів навчально-дослідницької роботи, тобто: вибір теми й відбір методів дослідження, розробка методики розв’язання поставлених питань. Щодо методів дослідження педагогічних питань є спеціальна література (Донцов А.В., Кузьміна Н.В. (4)), а також відповіді можна знайти в підручниках з педагогіки.

Поняття “метод” (від грецьк. *methodos*) – це шлях дослідження, спосіб пізнання.

Метод науково-педагогічного дослідження – спосіб дослідження педагогічних процесів щодо формування особистості, встановлення об’єктивних закономірностей виховання та навчання.

Методика дослідження – це є така процедура, що визначає послідовність здійснюваних пізнавальних і перетворюючих дій, операцій та впливів, спрямованих на вирішення дослідницьких завдань з метою одержання нових даних.

Сучасна педагогіка використовує такі групи методів наукових досліджень: порівняльно-історичний, генетичний, типологічний.

Порівняльно-історичний метод включає способи дослідження педагогічної інформації, яка одержується в різні періоди історичного розвитку в різних державах і соціальних групах; різними авторами і різними методами збору даних про навчання, виховання та освіти.

Генетичний метод (від грецьк. *qenetikos* – походження) – засіб дослідження педагогічних явищ, який містить у собі аналіз їх походження і розвитку в тих чи інших умовах, пояснює взаємодію освіти і соціального життя минулого й можливі зміни в майбутньому.

Типологічний метод – засіб дослідження, в основі якого лежить виявлення схожості та відмінності педагогічних явищ, узагальнення та систематизація одержаних дослідницьких даних. Результатом типологізації є виділення певних типів, наприклад, морального ідеалу для учнів, професійного ідеалу для вчителя, мети чи сенсу життя.

Найпоширенішими конкретними методами дослідження проблем виховання і навчання є такі, як:

- педагогічне спостереження;
- бесіда;
- інтерв’ю;
- вивчення продуктів навчально-освітньої діяльності;
- педагогічний експеримент;
- анкетування;
- тестування.

Педагогічне спостереження – це організоване дослідження педагогічного процесу в природних умовах. Сутність його полягає в умисному, систематичному та цілеспрямованому сприйнятті педагогічних

явищ, які мають місце в реальному житті. Розрізняють спостереження пряме, опосередковане та самоспостереження. Основною вимогою до цього методу є фіксація результатів

Бесіда – метод безпосереднього спілкування, який дає змогу одержати від співрозмовників інформацію, що цікавить учителя за допомогою заздалегідь підготовлених запитань. Бесіда може бути груповою, індивідуальною, колективною.

Інтерв'ю – метод отримання інформації за допомогою усного опитування одного учня чи вчителя, керівника навчального закладу. Цей метод допомагає одержати глибинну інформацію про думки, погляди, мотиви, уявлення респондента. Інтерв'ю буває вільним (не регламентованим темою) і стандартизованим (за формою анкетних запитань).

Вивчення результатів діяльності учнів, студентів – це такий метод дослідження, за допомогою якого використовують систему процедур, спрямованих на збір, систематизацію, аналіз і тлумачення продуктів діяльності учня (вчителя). До таких процедур належать: аналіз документів (листів, фотографій, зошитів), аналіз офіційних матеріалів групової та масової комунікації (газет, телепередач, наказів, оголошень тощо).

Педагогічний експеримент – метод, що забезпечує можливість спостереження за змінами навчально-виховних характеристик учня в процесі навмисне організованого педагогічного впливу на нього. Експеримент може бути лабораторним чи природним та проходити такі три етапи: констатуючий, формуючий, контрольний.

Анкетування – це метод визначення питань чи завдань та збору відповідей на них в письмовому вигляді за спеціально складеною програмою. Анкетування буває: суцільне (масове), усне та письмове, індивідуальне та групове, очне та заочне.

Тестування – метод діагностики із застосуванням стандартизованих запитань та завдань, що мають певну шкалу значень. Розрізняють такі інтелектуальні тести: тести креативності, тести щодо досягнень, особистісні тести, проєктивні тести.

У педагогічних дослідженнях для кількісного аналізу фактичного матеріалу широко використовуються математичні методи, до яких належать:

Метод реєстрування – виявлення певної якості в педагогічних явищах (наприклад, кількості запізнь на уроки, невиконання домашніх завдань).

Метод ранжування – класифікація даних ознак у певній послідовності (спадання чи зростання показників).

Метод моделювання – створення і дослідження моделі особистості учня, моделі навчально-виховного процесу, моделі девіантної поведінки учня тощо.

Статистичні методи – методи математичної статистики, що використовуються для опрацювання експериментальних даних з метою підвищення обґрунтованості висновків шляхом аналізу кількісних показників.

Ці методи представлені:

- описовою статистикою (табулювання, графічний вираз чи кількісне оцінювання даних);
- теорією статистичного висновку (передбачення результатів за даними обстеження вибірок);
- теорією планування експериментів (виявлення та перевірка причинних зв'язків між змінними показниками).

Завдяки математичним методам визначають оптимальні умови організації і управління навчально-виховним процесом, переваги окремих педагогічних умов, технологій.

Розробка методики передбачає використання уже відомих методів і методик та формування нових. Так, наприклад, у Харківському національному університеті імені В.Н. Каразіна створено на сьогодні (в період 160-річчя від дня заснування кафедри) низку нових методик, якими стали: онто-інвайронментальні, методики гармонізації особистості з довкіллям (8). Розроблена методика впливу народної творчості на формування позитивних переконань особистості з метою підготовки їх до успішної діяльності (9). Розв'язання питань естетичного, емоційно-вольового виховання вимагали нових методів

дослідження, які й стали результатом діяльності вчених кафедри (10). Певною мірою новою є методика дослідження моральних механізмів формування поведінки студента, запропонована Донцовим А.В. (4).

Сьогодні надзвичайно популярним є питання соціалізації особистості студента, учня, дітей, що передбачає привчання вихованців до адекватної поведінки, відповідного міжособистісного спілкування і поведінки, адаптації до довкілля (12).

Запропоновані нами підходи до розробки методик дають можливість кожному, хто має інтерес до дослідницької роботи, сформулювати свій підхід та одержати бажані результати.

Види студентських наукових робіт

Найпоширенішими видами студентських наукових робіт є такі:

1. **Наукове повідомлення.** Воно присвячується одній теоретичній ідеї, конкретній темі, яка стає провідною, бо втілює у собі висновки із попередніх досліджень про необхідність іншого розв'язання поставлених завдань сьогодні.

2. **Наукова доповідь.** Вона будується на основі кількох нових педагогічних технологій. В ній прийнято розкривати гіпотезу, методику, можливі варіанти розв'язання, дається аналіз тих джерел, які вже стали відомими.

3. **Реферат** являє собою такий вид наукової роботи, в якій подається аналіз відомих джерел по темі, зосереджується увага на провідних теоретичних і практичних позиціях та формується низка методичних рекомендацій. Реферат може присвячуватись також окремому виданню, окремій книзі.

4. **Курсова робота**, як правило, є результатом тривалої дослідницької роботи студента протягом року по одній із навчальних дисциплін (чи спецкурсу), яка завершується захистом її на загальних зборах усіх студентів групи (чи курсу).

5. **Дипломна робота** є завершальним етапом науково-дослідницької роботи студента, яка будується на численних теоретичних, практичних

та експериментальних результатах роботи, що проводилась студентом протягом усього періоду навчання.

Асистенти, аспіранти, докторанти ведуть наукові пошуки за спеціальними програмами протягом кількох років, іноді навіть десятиліть, тому що в них подаються не просто окремі ідеї, перекази, аналіз ситуацій, а розкриваються кардинальні проблеми, концепції, замальовуються картини зародження, розвитку, розв'язання значних питань, системних процесів, визначення яких іноді змінюють підходи до розв'язання кардинальних завдань. Такими стали відкриття Я.А. Коменського про форми навчальної роботи, Р. Оуена про важливість поєднання навчання з виробничою працею, що підвищувало ефективність і виховання і підвищувало результати трудової діяльності.

В період здійснення обов'язкової середньої загальної освіти провідними стали наукові концепції В.О. Сухомлинського, Ш.О. Амонашвілі, В.Ф. Шаталова, Т.І. Гончарової, І. Волкова, які об'єднувались навколо ідеї педагогіки співробітництва й злагоди.

Автором цих рекомендацій розроблена методика онтоінвайронментальної педагогіки (6), суть якої полягає у пошуку єдності дій і впливів педагогів, сім'ї, викладачів ВНЗ, бажань вихованців щодо досягнення успіхів у житті та діяльності на основі взаємопорозуміння і гармонії дій і взаємоповаги між усіма учасниками процесу навчання і довкілля.

На думку автора, надзвичайно важливим у дослідженнях є звернення до різних уже відомих джерел.

Студентам, аспірантам, пошукувачам можна рекомендувати широко використовувати також філософські джерела, дослідження медичних і соціальних працівників, екологів, валеологів, теологів, юристів. Автором рекомендацій перевірена сила позитивного значення фактів щодо використання даних суміжних гуманітарних наук у педагогіці. Пояснюється такий факт тим, що вихованням людської особистості (особливо дітей) торкається усіх громадян, усього суспільства. В зв'язку з цим нами пропонується вивчення та аналіз будь-яких позитивних впливів на формування підростаючих поколінь, щоб,

по можливості, уникати не тільки конфліктів між людьми, але й «збурень» у природному середовищі. Сьогодні, коли стали сенсаційними події в Японії (землетрус біля 9 балів, вихід із ладу кількох реакторів на атомних електростанціях, що потягло за собою тисячі людських смертей та почались пошуки причин) з'явилися пояснення не тільки наукового, діалектико-матеріалістичного характеру, але й думки щодо «гніву Природи», «Божого покарання». Хотілось би вселити й посилити Віру кожного студента в силу позитивної поведінки, доброзичливості, краси. Маючи Віру, людина має насагу на перемогу Добра. Слід орієнтувати студентів на оптимістичну позицію мікробіолога І.І. Мечнікова щодо соціального значення наукових знань, на продуктивну ідею К.А. Гельвеція про те, що **виховання може все** та на відкриття природодослідника В.І. Вернадського про ноосферу, яка формується під впливом знань, емоційно-вольової і світоглядної позиції кожної активної людини. Ноосфера як нове поняття характеризується В.І. Вернадським “монолітом життя”, тобто умовою і середовищем життєдіяльності окремої людини та всього людства. Воно стає базовим для онто-інвайронментальної педагогіки й пошуку сучасних методів і методик дослідження. Позитивна ноосфера створюється добропорядними діями, поведінкою, добрими словами та навіть самими намірами.

Техніка й технологія наукової діяльності студентів

Науково-дослідницька робота є надзвичайно складною і багатозначною. Вона планується, як правило, але часто виходить за рамки найвишуканіших планів, бо пошук істини то є не просто завжди нова методика, але не визначена ні часом, ні умовами, ні авторами чи рецензентами. Щоб хоч частково допомогти в цій багатоступеневості й бездоріжжю, ми пропонуємо декілька можливих варіантів пошуку істини. Наукова робота – це завжди пошук нового, а за великим рахунком – пошук Істини. Саме любов до Істини визначалась ученими-філософами й організаторами освіти, навчання, виховання. Особливо складною вона є для дослідників гуманітарних наук, а тому ми й намагаємось хоч частково полегшити роботу молодих дослідників.

Найпростішими і обов'язковими для вченого-початківця є такі вимоги, які ставляться після вибору теми.

По-перше, визначення основних авторів і їх робіт по темі, вибір архівних і сучасних документальних даних з проблеми. Складання списку літератури по темі передбачає роботи не тільки такі, в назвах яких відбивається ідея обраної теми, але й тих, що хоч віддалік до неї наближаються.

По-друге, ознайомлення з архівними матеріалами, документами, інформацією, що зустрічається в джерелах масової інформації.

По-третє, збір даних, що містяться у прикладних матеріалах чи повідомленнях різних рівнів, що певним чином торкається обраної теми.

Збір літературних і архівних джерел вимагає сумлінної роботи з ними. Але при умові їх великої кількості слід обирати для першого ознайомлення найбільш ґрунтовні та такі, що вже перевірені життям. Це роботи класиків педагогіки й психології, загальні дослідження про мету й завдання педагогіки, про пошук сенсу життя. Працюючи з матеріалами, необхідно робити виписки, занотовувати нові думки, які виникають під час роботи з ними.

Кілька слів про роботу з джерелами. Тут слід користуватись такими провідними вимогами, якими є наступні.

1. Кожне джерело записати в список використаної літератури за бібліотечними правилами, а потім ним слід скористатись у науковій роботі.

2. Віднайти принцип складання Списку. Це можна робити в алфавітному порядку, або в хронологічному.

3. Виписки із використаних джерел можуть робитись дослівно (і тоді вони беруться «у лапки» з визначенням позиції джерела у списку та вказаною сторінкою, або переказуватись (тільки основний сенс).

4. До Списку вносяться усі використані друковані джерела й рукописи (дисертації) з визначенням місця зберігання.

5. Текст наукової роботи складається за встановленими правилами не менше, ніж у двох екземплярах.

Наукове дослідження – це діяльність, спрямована на відкриття нової інформації про світ. А науку характеризують як таку сферу людської діяльності, в якій шляхом тривалого вивчення об'єктивного світу формується нова інформація про нього.

Науковим дослідженням називається «особлива форма процесу пізнання, таке систематичне і цілеспрямоване вивчення об'єктів, у якому використовуються засоби й методи наук і яке завершується формуванням знань про предмети, що вивчаються» (13, с. 234).

Специфіка наукового пізнання, на відміну від стихійно-емпіричного, полягає у тому, що пізнавальну діяльність у науці здійснюють не всі, а спеціально підготовлені групи людей – наукових працівників. В науці створюються і опрацьовуються спеціальні засоби пізнання, методи, в той час як стихійно-емпіричне пізнання таких засобів не має. До числа засобів наукового пізнання належить, наприклад, моделювання, застосування ідеалізованих моделей, створення теорій, гіпотез, експериментування. В науці починають спеціально вивчати самі результати пізнавальної діяльності – наукового знання (13, с. 235).

Стосовно наукових досліджень з педагогіки (навчання, виховання, освіти), то не слід забувати про «авторський» почерк і підхід до проблеми, що викликається наявністю прямого людського фактору. Корисним для педагогічних досліджень є звернення до життя видатних особистостей, що показали себе яскраво в науковій, технічній, художній творчості. Проаналізувати засади педагогічного впливу на виховання видатних особистостей дає переконливий і яскравий матеріал для розробки нових навчально-виховних технологій. Цікавими з цього погляду можуть бути традиції сімейного виховання у сім'ї Міхалкових і самий виступ одного із них – Нікіти Сергійовича про значення духовного виховання, формування засад особистості, яка вірує в існування Бога. Внутрішнє самообмеження, відмова від суму, відчаю, на думку Н.С. Міхалкова будуть добре допомагати формуванню особистості учня, студента.

Морально-духовний фактор у пошуках істини

Дотримання моральних правил, вимог до поведінки особи має велике значення до будь-якого науковця. Але для педагога-дослідника – він обов'язків. Під морально-духовними засадами науковця-педагога ми маємо такі, які формують як поведінку автора, так і входять елементом в хід дослідження: збір матеріалу, розробку методики дослідження, проведення інтерв'ю чи експерименту. Конкретизуємо дану позицію.

1. Дотримання загальноприйнятих етичних норм і правил поведінки, до яких входять норми міжособистісного спілкування, культура мовлення, культура поведінки.

2. Вироблення власної індивідуально-особистісної культури повсякденного життя.

3. Індивідуальний стиль професійної діяльності педагога передбачає не тільки засвоєння (присвоєння) досвіду ведення дослідження, що вже склався, але й пошук власного.

О.І. Гура в книзі «Вступ до спеціальності «Педагогіка вищої школи» стиль професійної діяльності визначає за такими трьома характеристиками.

1. Змістові. В них називаються такі риси як домінуюча орієнтація педагога на:

- процес навчання;
- результати навчання;
- процес і результати навчання;
- адекватність – неадекватність планування навчального процесу;
- оперативність – консервативність у застосуванні засобів та способів професійної педагогічної діяльності;
- рефлексивність – інтуїтивність.

2. Динамічними характеристиками (він називає):

- гнучкість – традиційність;
- імпульсивність – обережність;
- стійкість – нестійкість по відношенню до мінливої професійної ситуації;

- стабільне емоційно-позитивне ставлення до учнів – нестійке емоційне ставлення;

- наявність особистісної тривожності – відсутність особистісної тривожності;

- у фруструючої (фрустрація – (від лат. frustration – порушення планів) це психічний стан особистості, який обумовлюється суб'єктивно чи об'єктивно нездоланими труднощами на шляху досягнення мети; переживання, невдачі)) ситуації спрямованість рефлексії на себе – спрямованість на зовнішні обставини – спрямованість на інших.

3. Результативними характеристиками є:

- однорідність – неоднорідність рівня знань учнів;

- стабільність – нестабільність навичок навчання, самостійної роботи в учнів;

- високий – низький рівень мотивації професійного навчання та вивчаємої дисципліни (2, с. 113-114).

ЛІТЕРАТУРА

1. Бойко А.М. Інтегрований курс теорії та історії педагогіки: Індивідуальні тьюторські завдання для студентів II-V курсів: Навчальний посібник. – Полтава, 2007. – 359 с.
2. Гура О.І. Вступ до спеціальності “Педагогіка вищої школи”: Навчальний посібник. – Київ: Центр навчальної літератури 2005. – 196с.
3. Добролюбов Н.А. Вопросы заданные жизнью. – М., 1987.
4. Донцов А.В. Методологія та методика соціально-педагогічних досліджень. Методичні рекомендації і програма курсу. – Харків, 2001. – 32 с.
5. Ключевский В.О. Русская история. Полный курс лекцій. Послесловие, комментарии А.Ф. Смирнова. – М.: ОЛМА-ПРЕСС Образование, 2004. – С. 15-62.
6. Нечепоренко Л.С. Онтопедагогіка та інвайронментальна педагогіка. – Х.: “Основа”, 2001, – 238 с.
7. Нечепоренко Л.С., Пономарьова Г.Ф., Подоляк Я.В. Сучасна педагогіка. Навчальний посібник. – Харків: 2007, – 216 с.
8. Нечепоренко Л.С., Куліш С.М. Педагогічна освіта в Харківському національному університеті імені В.Н. Каразіна. До 160-річчя кафедри педагогіки. Монографія. – Харків: Видавничий центр ХНУ, 2010. – 200 с.
9. Нечепоренко Л.С. Вивчення народної творчості українців як чинник формування інтерсоціальних мотивів поведінки. Международная научно-практическая конференция «Роль искусства и гуманитарных наук в развитии международного сотрудничества и евроинтеграции». Харьков: ХНУ, 2009. – С. 11-19.
10. Нечепоренко М.В. Емоційно-вольова культура студента / Монографія. – Х.: ХНУ імені В.Н. Каразіна, 2010. – 180 с.
11. Педагогический поиск // Сб. трудов учителей-новаторов. – М., 1987. – 586 с.
12. Сидоренко О.Л. Приватна вища освіта: шляхи України у світовому вимірі. – Х.: Основа, 2000. – 256 с.
13. Енциклопедія освіти /Акад. пед. наук України; головний ред. В.Г. Кремень. – К.: Хрінком Інтер, 2008. – С. 234-236.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
Загальні вимоги до розробки методики дослідження	5
Вибір методів і визначення методики конкретного дослідження.....	6
Види студентських наукових робіт	10
Техніка й технологія наукової діяльності студентів	12
Морально-духовний фактор у пошуках істини.....	15
ЛІТЕРАТУРА	17

НАУКОВО-МЕТОДИЧНЕ ВИДАННЯ

АВТОРИ: **Нечепоренко Лідія Сергіївна** – доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри педагогіки ХНУ імені В.Н. Каразіна, лауреат Міжнародної премії з педагогіки імені Петра та Іванни Стельмахів, заслужений професор Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна.

ПРО НАУКОВО-ДОСЛІДНИЦЬКУ РОБОТУ СТУДЕНТІВ

Методичні рекомендації

В методичних рекомендаціях подана інформація про місце та значення науково-дослідної та навчально-дослідної роботи в процесі вузівської підготовки вчителя. В матеріалі розкрито методичні підходи до організації та проведення педагогічних пошуків студентами – майбутніми педагогами. Подані поради студентам і аспірантам щодо пошуку методів і методики проведення науково-дослідної роботи в період навчальної роботи.

ХНУ, м. Харків, пл. Свободи, 4

Підписано до друку 09.06.2011 р.
Формат 60х84/16. Папір офсетний.

Гарнітура Times New Roman.
Ум. друк. арк. 1,16. Обл. вид. арк. 0,73.

Віддруковано в друкарні № 18 ПЗ.
61052, м. Харків, вул. Червоноармійська, 7.
Свідоцтво ХК № 34 від 27.06.2001 р.
Наклад 300 прим. Замовлення № 315.